

GRANTA

גרנטה | כתב עת לספרות מקומית ובינלאומית

סיפור פשוט, שבזי 36, תל אביב
טל': 03-5107040, www.sipurpashut.com

רסלינג, איתמר בן-אבי 1, תל אביב
טל': 03-6956704, www.resling.co.il

גיליון 01 - גבוליות | אביב 2014

מזל"ר רוני קרמר, סיפור פשוט בע"מ
הוצאת רסלינג בע"מ

מירה רשתי עורכת ראשית
שירה לוי עורכת משנה
רוני קרמר, מירה רשתי, שירה לוי, מערכת
ציפי גוריון, יודית תמיר, עדי הכט

ננה אייאל, מרב שאול, דרור בורשטיין, דירקטוריון עורכים
מרית בן ישראל, עדנה דגון,
רפי וייכרט, טל ניצן, נעמה צאל,
עידן צבעוני, ירון פלג, אתגר קרת,
עדי שורק, יהודה שנהב-שהרבני

מורג סגל עורכת לשונית
תמר כץ ניקוד
גילה קפלן, נירית בנימיני עיצוב גרפי
דבורה דומיני דימוי כריכה

תודה מיוחדת לגלריה זומר לאמנות
עכשווית, תל אביב

מ"מ

משרד התרבות והספורט
Ministry of Culture and Sport
מ"מ

Editor: Mina Rashly
Deputy Editor: Shira Levy

Publishers:
Roni Kramers, Sipur Pashut Ltd.
Resling Publishing House

© 2014, All rights to the selection reserved
to Sipur Pashut Ltd. and Resling Publishing
House

www.sipurpashut.com
www.resling.co.il

דסלינג

© 2014 כל הזכויות למאת שמורות ליספור פשוט
בע"מ ולחוצות וסלינג בע"מ.

גרנטה - כתב עת לספרות מקומית ובינלאומית
דאח אור פקטיים בשנה

לרשימה ישירה ולחברות מנויים יש לפנות ל:
www.grantaIsrael.com

גרנטה ברשת תבצלה בע"מ, תל אביב
מספר 1-9-1376-965-978

אין לשכפל, להעתיק, לעצב, להקליט, לאחסן במאגר
מדיע, לשדר או לקדם בכל דרך או בכל אמצעי
אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר - כל חלק שזרז
מהדפוס שבספר זה.

בשנת 1889 הקימה קבוצה קטנה של סטודנטים מאוניברסיטת קיימברידג' את כתב העת גרנטה, אשר נקרא על שמו של המה חורם במרכזה של העיר. כשהחלו לפרסם בכתב העת יצירות ספרותיות סטודנטיות, בוודאי לא יכלו חברי הקבוצה לנחש כמה סופרים וסופרות מרתקים והשירים יופיעו מעל דפי של המגזין במהלך גלגליו, ביניהם א"א מילן, שר הווי, סילבה פלאה, סול בלו, דוכרש בולני, ויימונד קארבר, נארוג גורדימר, מילן קונרד, דוריס לסינג, איאן מקוואן, גבריאל גרסה מארקס, סלמאן דושדי, ג'ורג' סטיינר, גרטה סטויפט, פול תלז, זייד סמית, הדוק מורקמי, פול אוסטר, איזבלהש רוי, ג'ונתן פדונג, אליס מונרו ועוד.

כתב העת גרנטה מאמץ בכוון וברוחות של הסיפור הבריטי והחלוצי וביכולתו המפוארת של הסיפור לתאר, להאיר ולחשיב.
גרנטה נחש להשקף אל העולם בשפה צמרורה בחזקה אל החלון.

קטעים מתוך גרנטה, תמוז הבריטי, מאי, 2014.

גרנטה יצאה 01 | גבולות דאח אור בתמיכתם של קרן יהושע רבינוביץ לאמנויות תל אביב והמכון הישראלי

GRANTA

מפתחות

סלמאן נאטור

מערבית: יודת שנת שחרות

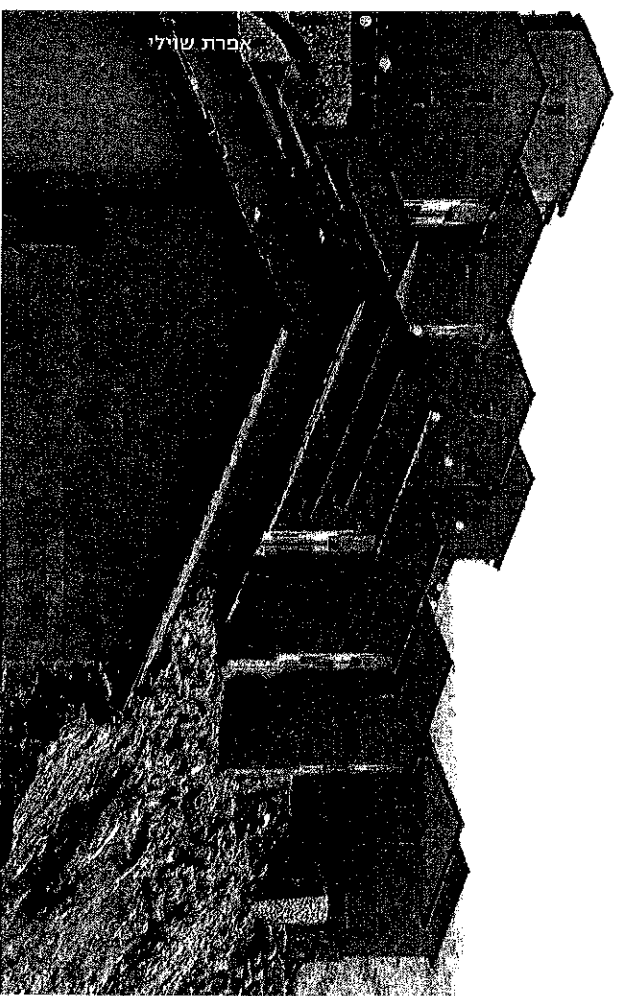
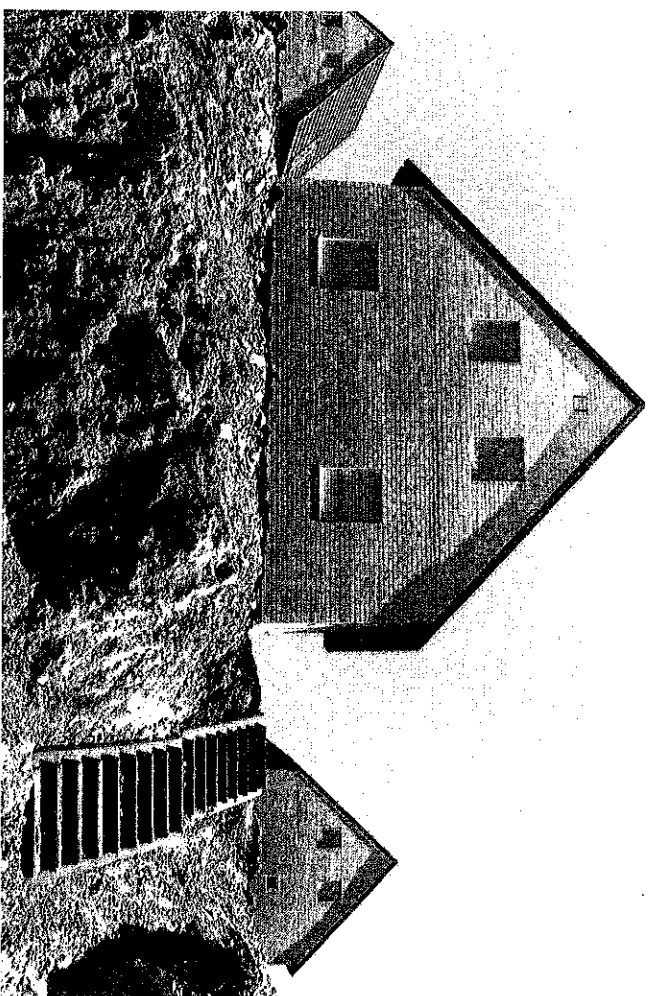
למרות שאהבה שירת והתעניינותי בה, על אבן סלמא שמעתי לראשונה רק לאחר שסיימתי את לימודי התוכן בחיפא. אני נוכח בכאב איר נהגתי לחלוף על פני בתי מיר יום במשך ארבע שנים רצופות, מבלי שאעלה על הדעת שבבית הזה גר המשורר הלאומי שלנו. האמת היא שבאותה עת גם לא ידעתי מה משמעות המושג "משורר לאומי". המורה לעברית שתלה במחננו את הרעיון שחיים נחמן ביאליק הוא המשורר הלאומי בה"א הידיעה. שלא יכול לקום משורר לאומי לאומה כלשהי כמו ביאליק לאומה העברית. כאשר התבררתי התחלתי לשאול שאלות של ילד קטן: למה אין לנו משורר לאומי משלנו, כמו שיש להם המשורר הלאומי שלהם? כל כך רציתי שאבי המורה להיסטוריה יהיו משוררים לאומיים.

—

אבי עליו השלום היה משורר וגם אני נהייתי משורר. נהגתי לכתוב שירי אהבה וחזיון ולהתפאר בהם בפני הילדים. הם כינו אותי משורר בית הספר. כל זה היה טוב ופה ער שמנהל בית הספר הניח את ידו על שירי והוציא נגדי פקודת מעצר מנהלי בחדר ההנהלה. הוא החל לחקור: "למי כתבת את השירים הללו, יא עומר בן אבן רביעתי?" (היה זה גרוף מחברי שירי האהבה בתקופה שלפני האיטלס). אני סברתי לתומי שלמשורר מותר מה שאסור לאחרים. שמוחתי לי במאה ה-20 להצטרף על אהבתי בפומבי כפי שמותר היה למשוררי הג'אז'לה. ציינתי בפניו שם של נערה. הוא קפץ ורעש: "הא. נחפש את בני משפחתה. אם הם יסכימו שתחתו את בתם אשחרר אותך לכיתה. ואם הם יעריפו את ראשך, תיפול חלל על מנחת השירה. אחת, גרוף המשוררים יא אבן אל-טייב אל-מוטנבי".

חמש שעות החזיק בן המנהל בחדר כשאני צופה מבער לחלוף, רועד מפחד, ומצפה לכורתי ראשי. לבסוף החלטתי לשקר על מנת להציל את עורי. התכחשתי לשירי, לערמה ולאהבה. נשבעתי שערדני צעיר מכירי לאהוב. הוא שחרר אותי. מאז אותו יום לא כתבתי שירי אהבה.

אותו מנהל אף ציווה עליי מדי שנה לחבר שיר למסיבת יום העצמאות רבת

אכרתי שוליו

אליו. עד עכשיו אני תמה כיצד עברתי ליד הבית מדי יום ביזמן מבלי שאבחין בו. אולי משום שהמורה היהודייה לארחות אמרה לנו: "הערכים ברחו מחיפה מפחד התבניות אשר גלגלו במורד סטלה מאריס במורד המדרגות אשר הצעו בין חיפה עילית וחופה תחתית. הם חשבו שאלו רעשים של מטוסים וטנקים, נטשו את בתיהם וברחו. מספרים על אשה אחת שלקחה איתה כרית, ואת תינוקה הותירה ישן במיטתו. כאשר נכנסו לחדים, האוכל התבשל עדיין על האש".

אחרי הנסיעה לבלקן חזרתי לחיפה. מדרגות מאבנים מסתתרות חוצצות בין חיפא של אתמול לחיפא של היום. העבר שוכן למטה וההווה מתרחש למעלה. היום נסוג לאחור. הפסגות המרוקנות שמסביב הולכות ומקרקעות שנה אחרי שנה. חיפא הפכה לעיר חילונית, אפופה בעשן סמיך של בתי חדושת ומטושרת מן הצפירות הממושכות של הספינות הנכנסות והיוצאות מן הנמל.

הלכתי אל חגא נקארה, חברו של אבו סלמא. ביקשתי ממנו שייקח אותי אל הבית. כשהגענו, התנגשנו בסולם העץ שעמד בכניסה. הרעש מחריש האוזניים לא העיר את יושבי הבית. המתנו שמישהו יפתח את הדלת ויאמר: תפלו! הגשנו כמי שמתהלכים בתוך מערה נטושה. "שם חדר השינה", הצביע ואמר. אחרי כך הכה חגא בכך ידו על המד שחתונתה והישלסלה קלות. החד נעלם. בעינינו נקו שתי דמעות. אחת נותרה תלויה בקצות ריסיו ואילו השנייה צנחה לה על רצפת העץ של המסדרון.

נקשנו על הדלת. לא שמענו כל רחש. אולי הוא נטוש? נקשנו פעם נוספת. "מי שם?" נשמע קול של אשה שבאילו התעוררה מהרדמה עמוקה. לא ידענו איך להציג את עצמנו.

לו רק ידענו שנעלה את מפלס החורדה בעיר. הפחד תמיד עולה ממילא כשאדם זר נקש על דלת הבית ללא הרעה מוקדמת. אולי זה גנב. אולי זה שוטר. גם זה וגם זה ממבויים את החושות הפחד.

"סלאם עליכום גברת".

הגברת נאלמה דום. הוא המשיך: "את גרה כאן הרבה זמן? מאז 48?" זקנה בשנות השישים לחייה עמדה מאחורי הדלת הסדוקה והביטה בנו נכונה ופזורה נפש. בכל אותה העת ניסינו להציץ פנימה.

"אני גרה פה מאז שנת 49".

חגא הצביע על החדר הרחב ואמר: "זה היה הסלון. כאן הוא נהג לקבל אורחים". שאלנו את הגברת: "את יודעת מי גר בבית הזה לפני שהגענו?" הגברת ענתה:

המשתתפים, שאליה הורמונו תושבי הכפר, מפקחי משרד החינוך, נציגי הממשלה, הממשל הצבאי ואפילו מנהל כלא דאמון ששכן בסמור. המורה לערבית היה מתקן את השיר ומאמן אותי ברוקלמו. כאשר הייתי מסיים לקרוא היו כולם מוחאאים קו, ועיפים המהלך ונציגי הממשל הצבאי.

לאחר שסיימתי את בית הספר, הופיע פעם בביתנו המורה לערבית. מוראג ועצוב הוא ביקש ממני את שירי יום העצמאות. הוא אמר שכן בליעל מכפרנו הכביש את שמו בפני השב"כ, והלשין שהוא מעורר בלכותנו רגשות לאומיים ואהבת ערב אל'נאצ. הם גידשו אותו ממשד החינוך, והוא ביקש להראות להם את שירי על מנת להוכיח שהוא דווקא ביקש לסעת בנו את שמחת חתג ואת אהבת המדינה. בכך אולי כטיח את פת הדלם של "קליו". מסרתי לו את השירים ואמרתו לעצמי: אם שירי הפכו לתעודת יזשר אצל שירותי הביטחון, אולי עדיף שאפסיק לכתוב שירה.

נפגשתי עם אבו סלמא בקיץ 1980 בעיר סופיה. הוא בא להקריא שירה, ואני נסעתי ללמוד קומוניזם. הוא דיבר על חיפא. הוא תיאר לי עיר שונה מזו שהכרתי. העיר שבה למדתי ובה ביליתי את רוב שעות היום ספון בחדר קטן, במערכת העיתון אל'אתדאר. באחד מהדרי המערכת הונח שולחן מעץ עבה, שהיה פעם שולחנו של אבו סלמא. אנחנו שמרנו אותו על קשר באמצעות שולחן משרדו, והוא שמר על קשר באמצעות מפתחות הבית. כמו שיה אהבים עם ידח שלא נעלם, אבל נמצא רחוק רחוק.

הוא שאל אותי על שארע אל'מלוח ועל סאחא אל'חנאסיר, ואמר שכרתי נמצא בשארע אל'כסאחין בשכונה הגרמנית. הוא שאל: "אתם מכירים את הבית?" יש מי ששומר עליו? אבו סלמא גער על שלא שמרנו על הבית והסתפקנו בשולחן. לא העזנו לשאל בחזרה: "ואתה, למה עזבת?"

אבו סלמא נפטר חודשים מספר אחרי שנפגשנו במלון הבלקן. הוא מת באמריקה ונקבר בדמשק. את המפתח הוריש לבנו סעיד. חזרתי אל הבית בשארע אלי-כסאחין, רצייתי לשאל אותו אם גם הוא מתגעגע לבני הבית כמו שחם מתגעגעם

לפתע צמדו מילי כנניסה לבית עשרה גברים בלבוש אזרחי ומשטרתי. אחד מהם אמר: "באנו לערוך חיפוש בבית".

הוא נופך מול פניו במסמך, אולם עוד לפני שהצליח לקרוא את הכתוב בו הם נכנסו בכות והתפזרו ברחבי הבית. הם חיפשו וחיטשו בחדר העבודה, בארנונית, במקור ומרתח למיטות. מספר המתפזרים גדל מרגע לרגע והגיע לשלושים. חילדים חלכו לאיבוד ברחבי הבית כשהם בוכים וצווחים. הם לא הבינו את המתרחש.

על השולחן היה מונח מפתח גדול לשער עתיק שירשנו מסבי. כאשר הכשתי בו דמינתי את העבר. הוא החזיר אותי אל הימים ההם, ואל החווה של הדור הפלסטיני המיוסר. נראה שמפקד חוליית החיפוש, בפיקוחו המוריערנית הזרית, הביך את עומק הקשר ביני ובין המפתח והתחיל לחקור: "מהיכן יש לך את זה?" הוא פקד עליו לחובל אותו אל השער הגדול שעברור מיועד המפתח. שכנעתי אותו שהשערים הללו כבר אינם קיימים. היו אלו השערים של בני האבן שהרסו ההתפרושים שלהם. פניו התרככו מכעס. הוא התריס את המפתח ואמר: זה יהיה ערות מרשיעה נגדך. הוא פקד עליו לעלות למכונית. המפתח נשאר אצלו. ביליתי שני לילות בתא הכלא באל-ג'למה. לא הייתה זו הפעם הראשונה שהתוודעתי לתא הכלא. אולם הייתה זו הפעם הראשונה שבה הסיגירה הפכה להיות מכשיר התעללות.

בישתי מן הסוהר: "זן לי סיגריה!" הוא התכופף לעבר הצוהר המרובע שהיה מקובע בחזית הדלת, חייך חיוך מטופש, ואמר: "עוד מעט". אחר כך נשמע קרקוש המפתחות והוא נעלם. היעוד מעט" התארך ונמשך כשעתיים. אחר כך הוא חזר. הוא פתח את הצוהר והשיט לי סיגריה. אולם זו אמר שוב בתורו מטופש: מצטער, שכוחך את המפרושים. "עוד מעט" אביא לך אותם. היעוד מעט" השני היה ארוך מקודמו. הבנתי שהחלו טקסי ההתעללות. השתי הקלה רק כאשר הוא פתח את הדלת והוביל אותי אל חדר החקירות.

בחדר החקירות ישבו שלושה חוקרים: השוט, הרע והמכוער. השוט הגיש לי סיגריה קפה. הוא היה אריב וניסה לשכנע אותי להימנע מפעילות פוליטית נגד המדינה. הוא הציע לי שלמונים, תפקידים ואפילו מושב בכנסת. אחר כך הוא פתח וזיק עב כרס ואמר: "כל מה שאמרת, כתבת ופרסמת נמצא בתיק הזה. הכול מתווגם לעברית. מילה במילה". אמרתי לו: "אני שמח שיש אנשים שמתעניינים במה שאני כותב. אני עוד יותר שמח שכתובתי מתורגמת לשפתכם. יכול להיות

"לא יודעת. משפחה פוליטית. לפני זה משפחה מגרמנית". אמר חנא נקארה: "הבית הזה הוא של קרוב שלי שנפטר לפני חודש. הוא נאלץ לעזוב אותו לפני שלושים ושתיים שנים". שאלה המבדה: "הוא ערבי?"

אשה קנה הגיעה מרומניה ונכנסה לבית. באותה עת סחב בעל הבית את המפתח, לקח את קובץ השירים ועלה על הספינה אשר עגנה בחוף ימה של חיפה. הוא שט לעבר עכא. נמשם לטראפֶּלֶס.

"בעל הבית הזה הוא משורר פלסטיני חשוב שנפטר לפני חודש. את יודעת שהוא המשיך להחזיק במפתח של הבית בתקווה לשו"ב אליו?"

היא הנידה בראשה כמי שאומרת: מסכן המשורר הזה! אחר כך המשיכה: "הבית כבר ישן. ביקשתי מן העירייה שיימנו לי בית אחר. אבל לא מצאו כסף. אני חיה בחדר אחר. כאן מטבח, וכאן מקלחת, וכאן חדר אטום בבטון. העירייה סגרה אותו. המים דולפים לתוכו, תקירות סדוקים והחלונות שבורים".

חנא הושיט את ידו ולחץ את ידה של הגברת הזקנה. הדמעה שעוד הייתה תלויה על ריסי עיניו הבישות זלגה על לחיו. חזרו בדרך אל סולם העץ. המסדרון. יצאנו בעד דלת הכניסה. הסתכלנו סביב. שם נמצא הבית של פוזי בנדר. הוא היה סוכן ביטוח. זהו הבית של זכי אל-חמימי. זהו של חסין עבר אל-צמור. זהו של דג'אני זהו של ענבאטי. ושם נצאר אל-פרמשאני. וכאן ביתו של עורר הדץ עיסא חזו. בתי האבן שלהם עדיין עומדים על תלם. האם לקחו איתם את המפתחות?

אחר כך שמעתי את הסיפור על המפתח של אבו סלמא. הוא שחרר אותי ממשימות המפתחות שהתגברו אצלי באחד מלילות חודש ספטמבר 1977. בחצות אותו לילה טיימתי לעצן את כל חפיסת הסיגירות שהייתה ברשותי. בכך חרגתי ממנהגי להשאיר סיגריה לבוקר, כדי לעשן אותה לצד הקפה. אחר כך התברר לי שסיגריה אחת בבית היא קמע המגדש את הגנבים, השדים והבני זונות. האם זה מסביר את מה שקרה באותו הלילה?

נעלתי את הדלת והשתדתי על מיטתי. עוד לא הספקתי לעצום את עיניי ולפתע שמעתי נקישות חזקות על הדלת. בחוץ נשמעו המולה וחלמות צעדים. אשתי והילדים התעוררו מבווערים. גם אני התעוררתי בבהלה. כאשר פתחתי את הדלת ראיתי מולי גברים מספר. תחילה היו רק שלושה, אחר כך ארבעה וחמישה.

נהלשות

נעמה צאל

נחמד אם תפוסמו אותי בעברית". הנשוכה המתחכמת העלתה את המתי. הוא עזב את החדר והשאיר אותי לבד.

אחר כך נכנס הרע ואמר שהוא יכול להרוס את ביתי ולהפוך את חיי לגיהנום. מדינה שניצחה מאות מיליונים של ערבים לא תעשה חשבון לאחר כמזני. אמרת לי: אני יודע שאתם חוקים. לעולם לא אעז להתגרות בסנקים שלכם. הוא שאל:

"אם כך, האם תפסיק לעשות בעיות?"

אחר כך גם הוא יצא מהחדר והשאיר אותי לבד.

אחר כך נכנס המכוער. צעיר גבה קומה, חסך ובעל שרירים משובצים. הוא התחיל לחגוג סביב ובתוך כך נעץ בי מבטים מזויזי אימה. אחר כך אמר: "מי אתה חושב שאתה? מה אתה שווה? אתה לא שווה אפילו את הכבוד שיפלה את מותרך. לא. לא נבוכו עליו כדור יקר. נשחור אותך לחופשי. נרדע לך שאתה משוחחך. נגיד לך: אתה חופשי לדרך. עלה על מכוניתך וסע לדרך. לפתע מגיעה מזו הצומת משאית גדולה. סמיטרייז. לפני שאננה מתעשת היא דורסת ודומסת אותך כמו שרומס הפיל את הנמלה. אחר כך תתנוצץ אשתך במסדרונות חבדת הביטוח ותמתנן לפיצויים."

התרגיל הזה חור על עצמו במשך שתי יממות שלמות. למדתי מזה לקח אחד: אינני הולך לישון מבלי שאשאיר לעצמי סיגריה לקפה של הבוקר.

מאז שנאתי קרקוש מפחחות. ער המפגש עם אבו סלמא במלון הבלקן שבטופיה. המפתח קיבל פתאום משמעות אחרת. המפתח של אבו סלמא לימד אותי שהימים ההלילות ככלא אל-ג'למה היו המפתח לעולם של עימות נחוש שבו בלחמנו על עצמאות הזיכרון. ללא מיקוח. וללא פשרה על הזכות והצדק.

"להתראות בחיפא"

כך אמרתי לאבו סלמא. לאחר כחודשיים הוא עזב אותנו לנצח והשאיר את המפתח. שירי האבירים היו ספוגים במלחו של הים. ■